

ВИХОВНИЙ ВПЛИВ НА СТУДЕНТА У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Богдана Петришак

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

(Івано-Франківськ, Україна)

Освітня система є невід'ємною частиною суспільства, а тому зазнає впливу на тлі тих змін, які відбуваються у державі. Прагнення України до кращої освіти вимагає формування нового підходу до навчання та виховання студентської молоді. В умовах модернізації вищої освіти у контексті Болонського процесу нова українська виховна система вищого навчального закладу орієнтується на полікультурне виховання, на формування планетарного мислення особистості. Виховний процес тісно пов'язаний з навчальним, тому студент, який оволодіває компетентностями майбутньої професії, повинен водночас здобувати уміння та навички розв'язання як теоретичних, так і практичних проблем: соціальних, культурних, етичних тощо. Щоденна робота зі студентами спонукає до пошуків нових форм поєднання навчальної діяльності та виховного впливу як в українських, так і зарубіжних джерелах.

У процесі підготовки спеціаліста важливо не лише озброїти його фаховими знаннями, уміннями та навичками професійної діяльності, а й сформувати у нього відповідний світогляд, моральні, правові, трудові, естетичні та інші якості особистості. Ефективність виховної роботи значною мірою залежить від правильно вибудованого процесу виховання, продуманого вибору форм і методів його реалізації [7].

Провідними положеннями української виховної системи вищого навчального закладу є пріоритет загальнолюдських цінностей, створення умов для саморозвитку, самовираження та самореалізації особистості. Темі «виховання» присвячено чимало монографій, статей у педагогічних часописах, науково-методичних збірниках тощо. Найбільше уваги у них приділяється національному вихованню (В. Тригубенко, М. Фоменко) та аналізу шляхів

соціалізації молоді в сучасних умовах (Н. Лавриченко, В. Іздебська, Г. Асиркіна). Безперечно, національне виховання є одним із головних пріоритетів освіти, адже воно «спрямоване на виховання свідомого громадянина, патріота, на формування уміння жити в громадянському суспільстві, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури [7]. Та кінцевою метою виховання студентів повинна бути орієнтація на підготовку їх до життя і діяльності в умовах правової і демократичної держави.

На жаль, у системі вищої освіти сучасної України за основу взяті радянські стереотипи методів і засобів навчання та виховання молоді. Для порівняння, у демократичних країнах «виховання студентів» не є виокремленим і важливим завданням керівництва і колективів вищих закладів освіти. Воно – одне з багатьох частин досить широкої проблеми соціалізації всіх представників молодого покоління зусиллями всього суспільства. Не фігурує тема «виховання» і у документах конференцій ЮНЕСКО з проблем вищої освіти («Вища освіта у ХХІ ст.: підходи і практичні заходи», Париж, 5-9 жовтня 1998р., «Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку», Париж, 5-8 липня 2009р.). Серед рекомендацій останньої конференції є вказівка на те, що «вища освіта повинна не тільки надавати тверді навички для теперішніх і майбутніх поколінь, але й має також сприяти освіті соціально відповідальних громадян, які прагнуть до створення миру, захисту прав людини і цінностей демократії» [4]. Важливим пунктом комюніке Всесвітньої конференції з вищої освіти – 2009 є також пункт, в якому наголошується, що «заклади вищої освіти, через їх основні функції (дослідження, навчання і послуги громадськості), що здійснюються в контексті інституційної автономії і академічної свободи, повинні просувати критичне мислення і активну громадянську позицію» [4].

Очевидним є те, що в розвинених демократичних країнах студентство розглядається за особливими принципами, а саме за принципом особистісної

автономії і високої поваги до прав людини. На жаль, у нас у сфері формування принципів поведінки і діяльності студентів ще повністю не відмовилися від авторитарної педагогіки. Проте, сучасні методи навчання іноземних мов дають можливість сприяти формуванню соціальної зрілості студентів, виховувати особистість, мотивувати до самостійного пізнання світу. Виховна робота зі студентською молоддю охоплює обидві площини студентського життя – навчальну діяльність та позаурочний час. У сучасних умовах дидактичну функцію викладача можна сформулювати так: не передавати знання, а вчити, як здобувати їх, давати стимул до самоосвіти. Сучасні підходи до вивчення іноземних мов дозволяють підняти якість викладання та вивчення мов, зробити навчальний процес наближеним до європейського формату. Згідно з «Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: навчання, викладання й контроль» за основу прийнятий діяльнісно-орієнтований підхід, бо «користувачі мови й ті, що її вивчають, є насамперед «соціальними агентами», або ж членами суспільства. Вони мають виконувати певні завдання (що не обов'язково пов'язані з мовленням) у певних умовах, специфічному оточенні та в окремій сфері діяльності» [5, с. 24]. За такого підходу перед викладачем стоїть важливе завдання: розвивати в першу чергу загальні компетенції, ті, «що не є специфічними для мовлення, але такі, що необхідні для будь-якого роду діяльності, у тому числі й мовленнєвої» [5, с.25]. Вибираючи ті чи інші методи навчання, викладач повинен не формально передавати інформацію, а розвивати винахідливість, мотивувати до самостійного пізнання світу, давати можливість розвивати лідерські якості, тобто виховувати особистість. На думку О.В. Тютюнник, відсутність активної позиції студентів позбавляє діяльність викладача результативності [6, с.130].

Аналізуючи сучасні підходи до навчання іноземної мови, відзначимо інтерактивні технології та проектно-діяльнісні методи як такі, що дозволяють найбільш ефективно поєднати виховний та навчальний процес. Вони сприяють не лише розвитку мовленнєвих та розумових навичок студентів, але й формують у них соціальні компетенції, які необхідні сучасній людині.

В основі проектного методу лежить розвиток пізнавальних та творчих навичок студентів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі й критично мислити [1]. Цей метод передбачає використання навчально-методичних прийомів, що дають змогу вирішити ту чи іншу проблему шляхом самостійних дій студента. В результаті має бути наданий кінцевий продукт – сценарій, плакат, реферат, мультимедійна презентація тощо. Проекти повинні бути обов'язково пов'язані з інтересами тих, хто навчається, адже вони спрямовані на ініціювання їх пізнавальної активності через діяльність: студент самостійно формулює проблему, збирає необхідну інформацію, шукає шляхи вирішення цієї проблеми, аналізує, робить висновки, здобуваючи таким чином не лише новий навчальний, а й життєвий досвід. А це дозволяє формувати зрілу особистість студента, не виявляючи прямого виховного впливу на нього. Для ефективнішого поєднання навчальної і виховної діяльності слід практикувати роботу у парах, групах, особливо під час позакласних занять. Проектна методика покликана формувати у студентів нові ціннісні орієнтири в освіті, підвищувати мотивацію студентів щодо освітньої діяльності.

Сприяють формуванню у студентів готовності до самостійної діяльності, до роботи в колективі, толерантного ставлення до всіх учасників соціальної взаємодії, до власної відповідальності за результативність виконаного завдання та критичного ставлення до отриманих результатів інтерактивні методи навчання [2, с. 28–33]. Вони включають організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямованих на взаємодію, взаєморозуміння, вирішення проблем, важливих для кожного із учасників навчального процесу. Студенти не лише вчаться працювати у команді, а й отримують умови для індивідуального самовираження всередині групи, для самостійного пошуку відповіді. Високий показник інтенсивності спілкування, характерний для інтерактивної взаємодії, допомагає урізноманітнити сприйняття інформації та збільшити активність роботи на занятті. Перевага інтерактивного навчання полягає в тому, що

одночасно з процесом засвоєння нових знань відбувається виховання та розвиток особистості студента.

Отже, нові освітні реалії показують, що соціальні функції освіти змінюються. Навчально-виховний процес у ВНЗ повинен бути спрямований на створення оптимальних умов для саморозвитку, самовдосконалення та самовиховання особистості студента. Сучасні підходи до викладання іноземних мов сприяють не лише розвитку мовленнєвих та розумових навичок студентів, але й формують у них соціальні компетенції, які необхідні сучасній людині.

Література: 1. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: [навчально-методичний посібник для самостійного вивчення курсу]. – Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький, 2009. – 100 с. 2. Буренко В. Стратегічні напрями розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти / Валентина Буренко, Валерій Редько // Іноземні мови в сучасній школі. – 2012. – № 4. – С. 28–33. 3. Вища освіта у ХХІ ст.: підходи і практичні заходи», Париж, 5-9 жовтня 1998р. – Париж, 1998. – 90 с. 4. Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку», Париж, 5-8 липня 2009р. КОМЮНІКЕ, 2009 [Електронний ресурс] http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/952_011 5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий керівник українського видання доктор пед. наук, професор С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с. 6. Тютюнник О. В. Свідома активність студентської молоді у навчально-освітньому процесі як запорука успішної соціалізації // Викладач і студент: проблеми ефективної співпраці. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006. – 142 с. 7. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2014. – 456 с.